

Од када је крајем 2010. у арапском свету почео турбулентни политички период означен доцније као *Арапско пролеће* појавила су се у круговима интелектуалаца и различита тумачења овог сложеног социјалног, унутрашњег и спољнополитичког процеса. Дати целовит суд о овако сложеном сплету догађаја у моменту када су неки сукоби које је он отворио још у току (грађански рат у Сирији) или када у појединим земљама још влада нестабилна политичка и социјална ситуација (Либија, Египат, Бахреин) није могуће, али несумњиво је да је реч о вероватно најбурнијим политичким променама у арапском свету у последњих неколико деценија. У западним медијима од почетка дешавања у Тунису у децембру 2010. године, велики број коментатора различитих усмерења и интелектуалних опредељења дало је своје тумачење или целокупног процеса или неких његових саставних делова. У овом чланку реч ће бити о мишљењима која су о Арапском пролећу изнели неки од најеминентнијих западних историчара (под чиме се подразумевају аутори из Западне Европе и англо-саксонског говорног подручја у Северној Америци), заправо о њиховој перцепцији ових дешавања уз покушај осврта на интелектуалне, политичке и културне детерминанте које су овакву перцепцију условиле.

Разуме се да овакав талас дешавања није могао да прође без коментара недавно преминулог британског марксистичког историчара Ерика Хобсбаума (1917—2012). Како новинар ВВС-ија Ендрју Вајтхед [наводи](#) Хобсбаум је човек чији су живот и професионална делатност протекли под сенком револуције – рођен само месец дана пре Октобарске револуције у Русији Хобсбаум се читав живот декларисао као комуниста, био је историчар револуција у Европи 19. века и оштро се залагао за револуционарне промене. Интересантно је да је Хобсбаум својим коренима везан и за Блиски исток – рођен је у јеврејској породици у Александрији (Египат) одакле су се његови родитељи брзо преселили у Беч, одатле у Берлин а по успостављању нацистичке власти у Немачкој одлази у Лондон. Ту је стекао докторат и деценијама предавао модерну историју на Биркбек колеџу у Лондону. Дуго је присутан и у југословенској и српској историографији преводима дела где кроз широку наративну и богату ерудицију приказује европску историју 19. века, глобалну историју у 20. веку, проблем национализма, политичких митова и многа друга контроверзна питања.

Хобсбаум је коментарисао како га Арапско пролеће, барем првих дана, подсећа на Револуције 1848. талас дешавања у историографији познат и као *буђење народа*. [1] Хобсбаум је истакао ову паралелу јер су и дешавања из 1848. била индукована друштвеним противречностима јер се и ту талас револуције ширио из једне на читав низ других држава. Додуше, Хобсбаум је предвидео да ће, што се тиче и најновији

догађаји, Арапско пролеће имати сасвим ограничене политичке домете, што је још једна могућа паралела са Револуцијама из 1848. године. Према његовим речима, ако се изузме Тунис, ни у једној другој држави у којој су извршене промене нема назнака да ће бити успостављен либерални, представнички политички режим, попут оних на Западу. С друге стране као специфичности ових покрета истиче широко незадовољство средње класе и посебно студената као базе одакле се црпе присталице као и употребу модерних технологија уз помоћ којих је лакше организовати протесте.

[2]

Хобсбаум је такође претпоставио да Арапско пролеће неће успети да се прошири изван подручја где је букнуло. Такође, предвидео је да ће концесије учињене исламистима широм арапског света довести до маргинализације других политичких покрета – што се најочитије види из недавних дешавања у Египту.

Оно

што

израста

као

масовна

идеологија

није

идеологија

оних

који

су

започели

протесте

– закључио је Хобсбаум

[3]

. И поред тога што је непосредне последице Арапског пролећа процењивао пре као неповољне него као повољне, Хобсбаум као човек склон револуционарним променама осећао је наклоност према овом покрету и његовим носиоцима. Може се рећи, како је то запазио историчар хладног рата Џон Гедис

[4]

у вези са односом совјетских бољшевика према Кубанској револуцији

[5]

да је готово симптоматичан сентиментални однос старих револуционара према новим револуционарним покретима – ова тенденција није заобишла ни Хобсбаумова размишљања о Арапском пролећу.

Значајно другачије позиције од преовлађујућих оптимистичких предвиђања [заузео је](#) амерички историчар и политички аналитичар Волтер Лакер (рођен 1945). Лакер је српској читалачкој публици познат углавном по књизи

Историја

Европе

:

1945

—

1992

. (1999) док се у својим бројним књигама и мањим радовима бавио различитим темама из европске историје 20. века, историјом Блиског истока, историјом Израела и ционизма, тоталитарним идеологијама у 20. веку, дипломатском историјом хладног рата и историјом политичког насиља. На самом почетку кризе у Египту која је резултирала падом Мубараковог режима Лакер је објавио низ чланака у различитим европским и америчким гласилима под заједничким насловом

Cassandra in Cairo

где је указивао да је египатска ситуација умногоме другачија од слике изграђене у медијима. Од великог броја различитих коментара у медијима Лакер се сложио само са

Пише: Милош Милојевић

четвртак, 13 децембар 2012 08:06

оним који је ситуацију проценио као моментално славље и увод у несигурну будућност. Према његовим речима, иако није привлачно бити песимистичан у тренуцима општег славља, не треба сметнути с ума да превелика очекивања могу водити ка горким разочарањима. Према Лакеру, оно што се догодило у Египту не може се назвати револуцијом. У питању је свргавање диктатора, који се ни у ком случају не може сматрати најгорим на Блиском истоку – како Лакер духовито запажа Ал Џазира никако не би нападала најсуровије блискоисточне диктатуре, јер је то неопортуно па и опасно. Лакер истиче да се на Блиском истоку тешко може пронаћи владар који свој положај није искористио за лично богаћење али да су процене о 70 милијарди долара које је Мубарак са својим сарадницима проневерио потпуно неутемељене у стварности. Он нема симпатије према Мубараку – истиче да је он био одвојен од стварности египатског друштва, да је био аутократа без разумевања према тежњама египатског народа – с друге стране не занемарује позитивна достигнућа његове владавине, пре свега у сфери економије где је Египат бележио годишњи раст БДП-а и до 5-6%.

Говорити о украденим револуцијама по Лакеру је потпуно погрешно јер на Блиском истоку није ни дошло до револуција – дошло је до свргавања појединих ауторитарних режима, секуларне снаге су биле превише слабе и поцепане а неке од њих су биле склоне да подрже Муслиманско братство. У сваком случају потцењене су традиционалне структуре и идеологије овог поднебља. Лакер истиче како се највећи број коментатора концентрисао на дешавања на тргу Тахрир у Каиру, где су заиста током протеста доминирале секуларне снаге али да су занемарени бројни други крајеви Каира (а свакако и Египта) одакле су долазили сасвим другачији импулси. То се уосталом најбоље показало у периоду постмубараксове транзиције када су секуларне политичке снаге потпуно маргинализоване. Лакер је истакао да су економски трендови доста лоши и да Египат може да западне у тешку ситуацију ако изостану брза решење – према његовом мишљењу Муслиманско братство није кадро да на многа тешка социјална и економска питања да адекватне одговоре. Додуше, Египат је задржао ранији спољнополитички курс па се може уочити да је дошло до релативно брзе стабилизације економских прилика, тако да је најтрагичнији сценарио који је Лакер споменуо као могућност избегнут.

Од буђена народа до разочарана — Арапско пролеће у очима западних историчара

Пише: Милош Милојевић

четвртак, 13 децембар 2012 08:06

